

УДК 796.412.2

СУЧАСНИЙ СТАН СУДДІВСТВА В ХУДОЖНІЙ ГІМНАСТИЦІ

Тетяна НЕСТЕРОВА, Віра ПЕРЕДЕРІЙ

Київський університет імені Бориса Грінченка

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Анотація. У сучасному спорті, де змагальний результат має надзвичайне велике значення, особливості актуальності набуває підвищення об'єктивності суддівства. Насамперед це стосується видів спорту, де суб'єктивним визначенням змагального результату, до яких належить і художня гімнастика. У статті розглядаються чинники, що впливають на оцінку суддів, інформативні методи визначення рівня об'єктивності їх роботи. Аналізується проблема підвищення об'єктивності оцінювання бригади суддів, які оцінюють артистичну цінність через відсутність чітко диференційованих критеріїв видовищності композицій, оригінальності елементів.

Ключові слова: суддівство, художня гімнастика, об'єктивність, методи оцінювання, композиційні вправи, складність.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Об'єктивне суддівство змагань є основою розвитку виду спорту. Основою якісної реалізації на практиці правил змагань є підготовленість суддів, рівень професійної компетентності яких має відповідати рівневі підготовленості спортсменів або бути вищим для об'єктивного оцінювання ситуацій, котрі виникають під час змагань. Об'єктивність суддівства залежить від досконалості правил змагань, чіткості критеріїв визначення переможців, умов формування суддівських бригад, наявності технічних засобів у практиці суддівства, кваліфікації суддів, системи контролю роботи суддів. Особливої уваги на цьому етапі розвитку художньої гімнастики заслуговують два найактуальніших аспекти – технічні засоби об'єктивізації суддівства та принципи формування суддівських колегій. У зв'язку з цим, доцільним є аналіз об'єктивності експертного оцінювання виступів спортсменок та найінформативніших методів оцінювання роботи суддів у художній гімнастиці.

Дослідження виконувалися відповідно до плану науково-дослідної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка на 2011 – 2015 рр. за темою «Філософські, освітлогічні та методичні засади компетентісної особистісно-професійної багатопрофільної університетської освіти», реєстраційний номер 0110u006274.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підготовка суддів з видів спорту, де виступи спортсменів присутній суб'єктивний фактор (спортивна, художня гімнастика, фігурне катання, спортивна аеробіка, східні однокористування та ін.) потребує постійного удосконалення правил змагань та методики суддівства [3]. Удосконалення суддівства – складна проблема, що містить багато питань: підготовку суддів та узгодження їх думок до початку змагань, комплектування суддівських бригад, контроль за роботою суддів, використання технічних засобів [2]. Існують різні підходи щодо об'єктивізації суддівства: оцінювання оригінальності елементів; оцінювання за допомогою інформаційних технологій; використання кількісного оцінювання; автоматизація суддівства; методика етапного контролю на основі тематико-статистичних методів експертного оцінювання; визначення кінематичних параметрів [1]. Дослідженням проблеми об'єктивізації оцінювання оригінальності елементів присвячено багато авторів [1, 2, 3, 7]. Як критерії, що визначають ступінь оригінальності кожного елемента, пропонувалися якісні відмінності в їх руховій структурі. На думку інших авторів [6], ефективним напрямком підвищення об'єктивізації оцінювання змагальної діяльності є розробка інформаційних технологій. Разом з тим більшість дослідників схиляються до думки, що система раціональної підготовки суддівських кадрів та удосконалення правил змагань за головними умовами вирішення проблеми об'єктивізації суддівства в художній гімнастиці.

Мета дослідження – визначити рівень об'єктивності суддівства в художній гімнастиці.

Методи та організація дослідження. Дослідження проводилися в період з вересня 2010 до листопада 2011 року та містили аналіз науково-методичної літератури, анкетні опитування.

ування тренерів з художньої гімнастики, експертне оцінювання об'єктивності суддівства чемпіонату Львівської області. Судді, які оцінювали змагання, були представниками клубів, що брали участь у них. Для перевірки об'єктивності суддівства були запрошені незалежні експерти з рівною кваліфікацією.

Результати дослідження. Аналіз розвитку правил змагань та системи суддівства показує, що в олімпійському періоді розвитку художньої гімнастики відбувалося періодичне підвищення складності вправ. Відносно першого олімпійського циклу кількість складності елементів зросла з 8 до 18, максимально можлива оцінка – з 10,0 до 30,0 балів, також збільшилася кількість суддівських бригад. До теперішнього часу в художній гімнастиці не розроблено чітко диференційованих критеріїв видовищності вправ, артистизму спортсменки, оригінальності елементів, складності та послідовності виконання вправ, що мають важливе значення для визначенні переможниці. У наявних функціональних обов'язках, що покладені на суддів художньої гімнастики, не враховано здатність людини сприймати, переробляти та видавати суддівську інформацію. Суддям при оцінюванні виступів гімнасток необхідно одночасно викинути в середньому більш ніж 20 показників, що суттєво перевищує фізіологічний поріг пропускну здатності пам'яті людини.

За допомогою анкетного опитування було встановлено, що, незважаючи на високий рівень відповідальності та складності своїх прямих функціональних обов'язків, тренерам часто доводиться поєднувати їх із суддівством. Виявлено також, що об'єктивність суддівства вища на міжнародному рівні порівняно з національними змаганнями. У процесі дослідження були виявлені основні фактори, що впливають на роботу суддів. До них належать такі: втома; розсіяність; сторонність; відсутність інтересу до виступу; відсутність перерви, часу для відпочинку; незручне розташування місця роботи; намагання впливати на оцінку з боку судді, яка сидить поруч; щільний графік виступів гімнасток; часті виклики до головного судді; пізній або ранішній час доби; виконання на змаганнях одночасно функцій тренера та судді; різний за кваліфікацією склад суддівської бригади; тривалість суддівства понад 6 годин (до 12 – 16 годин з 1 – 2 великими перервами).

За результатами порівняльного аналізу оцінок експертів та оцінок суддів на чемпіонаті Львівської області було встановлено, що за величиною відхилення оцінок суддів від середнього значення найбільші розходження спостерігалися в бригаді D1. Це пов'язано з тим, що ця бригада відповідає за оцінювання складності роботи тілом. У випадку недостатньо якісного виконання гімнасткою елементу, він може бути зарахований одним суддею бригади та не зарахований іншим, що викликає суттєві (відповідно до вартості елементу) розбіжності в оцінках. Найменші відхилення виявлено в оцінках суддів бригад E та D2.

Окрім модуля відхилення оцінок суддів від середнього значення також визначався відсоток потрапляння судді в середню оцінку. Відповідно, чим частіше оцінка судді дорівнює в середньому значенню, тим вища якість його роботи. Було встановлено, що у шести суддів з 10 оцінок тільки двічі оцінка відповідала середньому значенню, що становило 8,4 % оцінок та лише двоє суддів потрапили в середню оцінку у 25 % випадків. Тобто 6 разів їх оцінка відповідала середньому значенню. На основі цього якість роботи суддів знаходиться на недостатньому рівні. Однією з причин такого становища може бути необ'єктивність оцінювання виступів гімнасток.

У чемпіонаті Львівської області брали участь гімнастки трьох клубів. Відповідно до статуту з суддівських бригад ці клуби мали своїх представників. Як відомо, судді, які представляють будь-які команди клубів, міст, країн, як правило, поблажливіші до помилок своїх гімнасток та надмірно вимогливі до їх суперниць. Критерії оцінювання якості роботи судді, що використовувалися раніше (ступінь відхилення за модулем, відсоток потрапляння в середню оцінку), не завжди надають можливість виявити недоліки в роботі суддів, які дещо піднімають оцінки одним та знижують їх іншим гімнасткам. Більш того, вони можуть мати перевагу перед суддею, який був, наприклад, однаково суворий до усіх гімнасток, у результаті чого його оцінки не були серед середніх значень та модуль відхилення вийшов завищеним. Для цього застосовується ще один параметр оцінювання роботи суддів – коефіцієнт їх упередженості [4, 5].

Цікавим є той факт, що на цих змаганнях у цілому переважали завищені оцінки суддів. Найвищий коефіцієнт упередженості був зафіксований у судді № 6 (в одного судді на рівні 0,25). Причому у вправах з м'ячем він знаходиться на рівні 0,7 (абсолютний максимальний показник), а у вправах зі стрічкою дорівнював нулю. Те, що коефіцієнт упередженості позитивний, свідчить про значне збільшення рівня оцінок гімнастам клубу, який представляє цей суддя.

Найменші показники коефіцієнта упередженості (-0,02 – 0,02) були зафіксовані в суддях № 2, 7, 8. Слід підкреслити, що саме ці судді були найдосвідченішими та найавторитетнішими на цих змаганнях.

Висновки.

1. Аналіз стану питання дозволив виявити проблеми, які пов'язані з оцінюванням змагальної діяльності та характерні для видів спорту, де результат визначається в умовних оцінках (балах) і надається за техніку, складність та артистизм виконання (фігурне катання, стривні танці, стрибки у воду, художня та спортивна гімнастика та ін.): відсутність у правилах змагань диференційованих критеріїв оцінювання видовищності виконання вправ, артистичності спортсменки, оригінальності елементів, складності та послідовності вправ.

2. Аналіз розвитку правил змагань та системи суддівства показав, що впродовж олімпійського періоду в художній гімнастиці відбувалося зростання складності вправ. У першому олімпійському циклі кількість елементів складності зросла з 8 до 18, максимально можлива оцінка – з 10,0 до 30,0 балів. Також зросла кількість суддівських бригад. Але до теперішнього часу в художній гімнастиці не розроблено чітко диференційованих критеріїв оцінювання видовищності, артистизму, оригінальності елементів. Дійсними функціональними обов'язками, що покладаються на суддів, не враховується здатність людини сприймати, обробляти та видавати інформацію. При оцінюванні виступів гімнасток суддям необхідно одночасно аналізувати, в середньому більше ніж 20 показників, що суттєво перебільшує фізіологічний поріг пропускну здатності пам'яті.

3. Аналіз практичного досвіду свідчить про наявність проблем об'єктивності суддівства змагань з художньої гімнастики. У процесі дослідження було визначено основні фактори, що впливають на роботу суддів. Результати анкетування не дають підстав виділити окремі фактори, що негативно впливають на роботу суддів. Вони мають індивідуальний характер та залежать від особистісних рис суддів, досвіду (стажу) роботи, рівня змагань.

4. Аналіз практичного досвіду тренерів-суддів з художньої гімнастики свідчить про те, що найменш об'єктивні оцінки виставляють судді бригади А, яка оцінює артистичну цінність композиції, а найбільш об'єктивно працює бригада D, яка оцінює складність композиції. Одночасно суддівство міжнародних змагань більш об'єктивне, ніж національних. Для підвищення об'єктивності суддівства в художній гімнастиці, на думку респондентів, потрібні професійні судді. Практичний досвід свідчить про потребу в фахівцях з суддівства, які були б незалежними, об'єктивними експертами.

5. Аналіз об'єктивності суддів, які обслуговували чемпіонат Львівської області, за коефіцієнтом упередженості показав, що найвищий індивідуальний його показник у середньому становить 0,25 (при максимальному у вправах з м'ячем – 0,7). Це свідчить про значне завищення суддею оцінок гімнасток свого клубу. Найменші показники коефіцієнта упередженості (-0,02 – 0,02) були в найдосвідченіших та найавторитетніших суддів цих змагань.

6. Аналіз оцінок суддів виявив, що з 32 оцінок тільки в одному випадку вона збігається з експертною, в 15 випадках оцінка суддів була вищою за експертну. Найбільші відхилення оцінок суддів від середнього значення спостерігалися в бригаді D1, яка відповідає за оцінювання складності елементів без предмету. Фактором похибки в цьому разі виступають невідомі критерії можливих неточностей та помилок, коли елемент може зараховувати суддя. Найменші відхилення були в оцінках суддів бригад E та D2.

7. В процесі досліджень було визначено найінформативніші методи оцінювання об'єктивності роботи суддів з художньої гімнастики. До них належать такі: відсоток потрапляння оцінки судді в середню оцінку бригади, ступінь розбіжності в оцінках суддів, які працюють

ній бригаді, коефіцієнт упередженості. Названі методи можуть бути використані для оцінки об'єктивності суддів у художній гімнастиці. Їх застосування дозволить визначити упередженість судді, ступінь якої залежить від кількості гімнасток, які представляють різні клуби, співвідношення кількості суддів у бригадах від різних клубів, кваліфікації та практичного досвіду судді.

Перспективи подальших досліджень. У процесі подальших досліджень планується вдосконалити способи оцінювання роботи суддів та форми їх підготовки в художній гімнастиці.

Список літератури

1. Белоусов А. А. Автоматизация судейства спортивных соревнований / А. А. Белоусов, Е. В. Буслейко // Спорт и здоровье : материалы XI международного конгресса. – СПб., 2005. – С. 33 – 34.
2. Бирюк Е. В. Соревнуются судьи / Е. В. Бирюк, Л. А. Парадиева // Гимнастика. – М. : Физкультура и спорт. – 1985. – Вып. 1. – С. 42 – 44.
3. Мозговая Л. А. О путях повышения объективности судейства соревнований по художественной гимнастике / Л. А. Мозговая // Педагогические и социально-философские аспекты физической культуры и спорта : сб. науч.-метод. работ. – Х. – 1996. – С. 386 – 389.
4. Нестерова Т. В. Розвиток правил змагань і систем суддівства у художній гімнастиці українського періоду / Т. В. Нестерова // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 2. – С. 51 – 52.
5. Нестерова Т. Проблеми суддівства в сучасній художній гімнастиці / Т. Нестерова, В. Передерій // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту здоров'я людини. – Л., 2011. – Вип. 15, т. 1. – С. 205 – 210.
6. Сингина Н. Ф. Профессиональное образование спортивных судей как система подготовки и переподготовки кадров в системе высшего физкультурного образования / Н. Ф. Сингина // Современный олимпийский и паралимпийский спорт и спорт для всех : тез. докл. XII Междунар. науч. конгр. – М., 2008. – Т. 3. – С. 225.
7. Терехина Р. Н. Проблемы экспертной оценки вступлений гимнасток / Р. Н. Терехина // Художественная гимнастика / под общ. ред. Л. А. Карпенко. – М., 2003. – С. 281 – 286.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ СУДЕЙСТВА В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ГИМНАСТИКЕ

Тетяна НЕСТЕРОВА, Вера ПЕРЕДЕРИЙ

Киевский университет имени Бориса Гринченко

Национальный университет физического воспитания и спорта Украины

Аннотация. В современном спорте, где соревновательный результат имеет огромное социальное значение, актуальность приобретает повышение объективности судейства. В первую очередь это относится к спорту с субъективным определением соревновательного результата, к которым принадлежит и художественная гимнастика. В статье обсуждаются факторы, влияющие на оценку судей, информативные методы оценки объективности их работы. Рассмотрена проблема повышения объективности оценки бригады судей, оценивающей артистическую ценность из-за отсутствия четко дифференцированных критериев оценки зрелищности выступления, артистизма спортсменки, оригинальности приемов.

Ключевые слова: судейство, художественная гимнастика, объективность, методы оценки, композиция, сложность, трудность.

CURRENT STATUS IN THE REFEREEING OF THE ART GYMNASTICS

Tetyana NESTEROVA, Vira PEREDERIY

*Kyiv University named after Boris Grinchenko
National University of Physical Education and Sport of Ukraine*

Annotation. In modern sport, where a competitive result is of a special social value, the increase of refereeing objectivity is of great importance. First of all it concerns kinds of sport with the subjective determination of competitive result, calisthenics among them. Factors, that influence referees' rating, informative methods of objectivity level determination of their activity, are examined in the article. The problem of the improvement of objectivity of referees brigade estimate the artistic value for the lack of clearly differentiated criteria for composition attractiveness, artistry of a sport woman, her original modes is investigated.

Key words: judging, rhythmic gymnastic, objectivity, methods of estimation, composition, exercises, complete